

Nader onderzoek kerkuil, vissen en das Katingerveld Balkbrug gemeente Hardenberg

Definitief

Opdrachtgever:

Gemeente Hardenberg
De heer K. Pielman
Postbus 500
7770 BA Hardenberg
T 0523-289111
F 0523-266070

I www.hardenberg.nl

Opdrachtnemer:

Eelerwoude Zuid
Meester Loeffenplein 2
5476 KX VORSTENBOSCH
T (0413) 38 70 00
F (0431) 38 70 01
E zuid@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 3681

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecontroleerd</i>	<i>Datum</i>
R. Heins	D. Welink	2-7-2009

INHOUDSOPGAVE

1. AANLEIDING TOT DIT ONDERZOEK.....	2
1.1 Aanwezigheid van beschermde soorten beoordeeld	2
1.2 Gebiedsbeschrijving	2
1.3 Ruimtelijke ontwikkelingen	2
1.4 Flora- en faunawet	3
2. METHODIEK	4
3. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE	5
3.1 Vissen	5
3.2 Das	5
3.3 Kerkuil	5
4. CONCLUSIES	6
4.1 Conclusie	6
4.2 Afbakening	6
4.3 Ontwikkelingen in de Flora- en faunawet	6

LITERATUURLIJST

BIJLAGE I: FLORA- EN FAUNAWET

1. AANLEIDING TOT DIT ONDERZOEK

1.1 Aanwezigheid van beschermde soorten beoordeeld

De gemeente Hardenberg wil door middel van een bestemmingsplanherziening de ontwikkeling van een bedrijventerrein mogelijk maken ten noordoosten van Balkbrug. In november 2008 is door Eelerwoude een verkennend onderzoek (quickscan) uitgevoerd op deze projectlocatie. Hierin is geconcludeerd dat nader onderzoek nodig is naar het voorkomen van beschermde vissoorten als kleine modderkruiper en voor het gebruik van het terrein door kerkuil en das. Deze rapportage beschrijft de uitkomsten van het nader onderzoek.

Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. De ligging van het plangebied is aangegeven in figuur 1.

1.2 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt ten westen van de afrit 'Balkbrug' van de N48 en sluit aan op het bestaand industrieterrein langs de N377. In het westen grenst het aan de Hoogeveenseweg, in het noorden aan intensief beheerde graslanden. Het plangebied bestaat uit akkers en graslanden met tussenliggende slootjes. Tussen het plangebied en de N48 ligt een Ecologische verbindingszone (EVZ). Deze is ongeveer 2 jaar geleden ingeplant met bos.

Ten zuidwesten van het plangebied, aan de N377, staat een woning met schuur en verhard opslagterrein.

1.3 Ruimtelijke ontwikkelingen

De inrichting van het plangebied is bij het opstellen van dit rapport nog niet bekend.

Om in het kader van dit onderzoek te komen tot een effectenbeoordeling wordt er van uitgegaan dat het totale projectgebied wordt ingericht als bedrijventerrein. Bij wijzigingen van het plangebied kan dit leiden tot ander inzichten en conclusies dan in deze rapportage vermeld.

Figuur 1. Ligging plangebied (rood gearceerd)

1.4 Flora- en faunawet

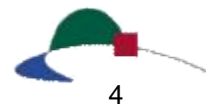
De Flora- en faunawet voorziet in de bescherming van een aantal planten- en diersoorten en gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af het de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van spechten, uilen en boombewonende roofvogels.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en is derhalve geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn in bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

2. METHODIEK

Voor het onderzoek is een uitgebreide veldronde overdag in de periode juni-juli voldoende om een beeld te krijgen van de aanwezigheid van genoemde soorten. Op 22 juni 2009 is het terrein onderzocht door Dhr. T. Dolstra en Mevr. R. Heins. Zij zijn ecologisch adviseur bij Eelerwoude. Hieronder is per soort(groep) de onderzoeksinspanning verder uitgewerkt.

Kerkuil

Voor het nader onderzoek naar het voorkomen van de kerkuil zijn de omringende boerderijen bezocht met betrekking tot de aanwezigheid van kerkuilnesten of nestkasten van de soort. Hiervoor is navraag gedaan bij de bewoners of eigenaar en bij instemming van de eigenaar zijn de schuren geïnspecteerd. Aan de hand van de locatie van het nest ten opzichte van het projectgebied en de overige omliggende terreintypen is een inschatting gemaakt van de mate van gebruik van het terrein door kerkuil.

Das

Ook het onderzoek naar het voorkomen van das is gericht op het gebruik van het terrein als foeragegebied. Hierbij is het terrein en de directe omgeving overdag onderzocht op sporen (pootafdrukken, snuitputjes of mestputjes) van deze soort.

Kleine modderkruiper

Als laatste heeft op de onderzoekslocatie een vissenonderzoek plaatsgevonden. De aanwezige watergangen binnen het projectgebied zijn steekproefsgewijs bemonsterd. Het vissenonderzoek is uitgevoerd vanaf de slootkant met behulp van een RAVON-schepnet.

3. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE

3.1 Vissen

In de sloot zijn alleen een groot aantal exemplaren van de zeer algemeen voorkomende tiendoornige stekelbaars gevangen. Andere vissen zijn niet in de sloten aangetroffen. In de sloot aan de noordzijde van het puinverwerkingsbedrijf zijn enkele larven van groene kikkers aangetroffen, het betreft hier hoogst waarschijnlijk de meerkikker. Daarnaast zijn enkele volwassen exemplaren groene kikkers gezien. Deze zijn echter niet gevangen.

De kleine modderkruiper is ondanks intensief bemonsteren van de sloten niet aangetroffen. De aanwezigheid van deze soort in de sloten kan derhalve worden uitgesloten.

Van de aangetroffen soorten is alleen de meerkikker beschermd. Het betreft hier echter een soort van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Waardoor voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de ontheffingsverplichting van de Flora- en faunawet geldt.

3.2 Das

Tijdens het veldbezoek zijn een groot aantal sporen van reeën aangetroffen. Op enkele plekken langs de oostelijke rand van het terrein (naar de EVZ) zijn enkele wissels aangetroffen. Hoogst waarschijnlijk zijn deze wissels door reeën gemaakt. Ondanks gericht zoeken zijn er geen sporen van dassen aangetroffen in het gebied. Op basis van deze informatie mag worden aangenomen dat het gebied niet binnen het territorium van een dassenburcht ligt. Het is derhalve niet waarschijnlijk tot uitgesloten dat de das hinder ondervindt van de geplande/gewenste ontwikkeling.

3.3 Kerkuil

Bij navraag naar de nestlocatie van de kerkuil is vastgesteld dat de vogel op Den Kaat 2, circa 800 meter van de rand van de projectlocatie broedt. Het dier broedt hier in een schuur, alwaar een speciale opening is gemaakt voor de vogel. Effecten op de broedlocatie kunnen ontstaan door afname van jaaggebied of door barrièrewerking, waardoor een deel van het jachtgebied onbereikbaar wordt.

Bij een rijk aanbod aan voedsel hebben kerkuilen voldoende aan een oppervlakte van 0,4 – 0,6 km² of een gebied van 800-1500 meter rond de broedplaats. Het plangebied ligt derhalve binnen het minimale jaaggebied van de nestlocatie. De kerkuil jaagt bij voorkeur in kleinschalige gebieden met een combinatie van gras- en bouwland, kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes. Vermeden worden grootschalige open en gesloten landschappen en uitgestrekte bosgebieden.

Het is derhalve zeer waarschijnlijk dat kleinschalige landschap van het noordelijk gelegen Reestdal samen met de oostelijke EVZ het primaire leefgebied vormt van de aanwezige kerkuil. Het plangebied vormt suboptimaal tot slecht jaaggebied, het gebied is te grootschalig en intensief in gebruik. Gezien de beschikbare habitat in het plangebied is het zeer onwaarschijnlijk dat het broedpaar / het broedterritorium negatieve effecten ondervindt van de voorgestane ontwikkelingen.

Barrièrewerking van de ontwikkeling van het plangebied wordt eveneens niet verwacht. De oostelijk gelegen natuurontwikkeling (EVZ) zorgt immers voor een duurzame verbinding naar het gebied ten zuiden van de Coevorderweg.

De geplande / gewenste ontwikkeling zal derhalve geen effecten hebben op het functioneren van de broedplaats op Den Kaat 2. Een ontheffing van de Flora- en faunawet is derhalve niet aan de orde.

4. CONCLUSIES

4.1 Conclusie

Op basis van het veldbezoek kan geconcludeerd worden dat het plangebied onderdeel uit maakt van het leefgebied van enkele algemeen voorkomende, beschermde soorten (Tabel 1 - soorten). Het betreft hier echter een soort van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldvoor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de ontheffingsverplichting van de Flora- en faunawet geldt.

Kleine modderkruiper is niet in de sloten van het plangebied aangetroffen. Sporen van dassen zijn eveneens niet aangetroffen in het gebied. Effecten van de voorgestane ontwikkeling op de das zijn derhalve uit te sluiten.

De nestlocatie van de kerkuil is vastgesteld op Den Kaat 2, circa 800 meter van de rand van de projectlocatie broedt. Gezien de beschikbare habitat is het zeer onwaarschijnlijk dat het broedpaar negatieve effecten ondervindt van de geplande ontwikkelingen. Barrièrewerking van de ontwikkeling van het plangebied wordt eveneens niet verwacht. De voorgestane ontwikkeling zal derhalve geen effecten hebben op het functioneren van de broedlocatie.

Een ontheffing Flora- en faunawet is derhalve niet aan de orde.

4.2 Afbakening

De initiatiefnemer of opdrachtgever is verantwoordelijk voor het gebruik van de rapportage. Eelerwoude aanvaardt geen aansprakelijkheid voor de inhoud, interpretaties of conclusies indien gebruik wordt gemaakt van deelaspecten of gedeelten van deze rapportage zonder verwijzing naar de volledige rapportage. Bovendien aanvaardt Eelerwoude geen aansprakelijkheid voor kosten en vertraging die optreden door het voorkomen van beschermde flora en fauna en de gevolgen die de wet daaraan stelt.

4.3 Ontwikkelingen in de Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is in beweging. Naar aanleiding van enkele recente uitspraken van de Raad van State wordt de interpretatie van de wetgeving momenteel door het Ministerie van LNV heroverwogen en mogelijk ook bijgesteld. De gevolgen hiervan zijn op dit moment niet bekend en kunnen we ook niet inschatten. Wij hebben deze toetsing uitgevoerd op basis van de huidige wetgeving (juli 2009).

LITERATUURLIJST

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.* Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C, & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren.* KNNV / Contactgroep Zoogdiereninventarisatie, Utrecht / Arnhem.

Crombaghs, B.H.J.M., et al., 2002. *Vissen in Overijssel.* Provincie Overijssel, Zwolle.

Koninklijke Vermande, 1999-2007, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4,* SDU Uitgeverij, Den Haag

Ministerie van Landbouw,Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen,* Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Staring Centrum, 1990. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Kaartblad 22 West Coevorden.* Staring Centrum, Wageningen.

Stichting Biodiversiteit Hardenberg, 2004. *Basisrapport Biodiversiteit Hardenberg.* Gemeente Hardenberg / Natuuractiviteitencentrum De Koppel, Hardenberg.

BIJLAGE I: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrictlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het 'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen', ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

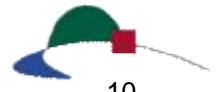
Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd, conform de Vogelrichtlijn. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waarvoor nesten of vaste- rust en verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven genoemd geldt een vrijstelling, indien gehandeld wordt volgens een, door de Minister van LNV, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, is het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.